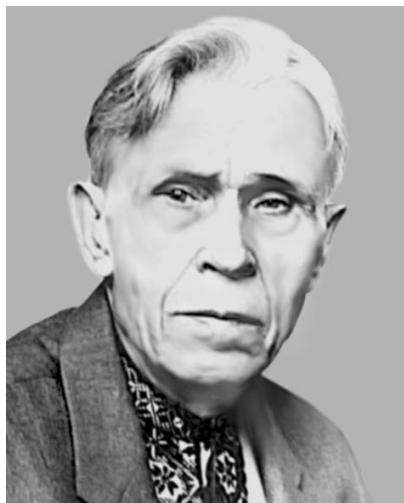

ГОНЧАР Іван Макарович (14(27). 01. 1911, с. Лип'янка Чигирин. пов. Черкас. губ., нині Шполян. р-ну Черкас. обл. — 18. 06. 1993, Київ) — скульптор, живописець, графік, етнограф. Батько [Петра](#), дід [Андрія](#) Гончарів. Державна премія України імені Тараса Шевченка (1989). Учасник 2-ї світової війни. Бойові нагороди. Народний художник України (1991). Член СХУ (голова секції скульптури, 1956). Закінчив Київську художньо-індустріальну профшколу (1930; викл. [К. Єлева](#), В. Климонов), Київський інститут агрохімії та ґрунтознавства (1936). Працював у київських скульптурно-монументальних майстернях (1936–39). Основні роботи — у галузях станкової та монументальної пластики. Вивчав етнографію і народне мистецтво, подорожував Україною. Популяризував українське народне мистецтво і культуру, за що зазнав переслідувань. Один з ініціаторів створення Товариства охорони пам'яток (1966). Учасник республіканських і всесоюзних мистецьких виставок від 1949. Персональні — у Києві (1987, 1992–93). У 60-і рр. багата хатня збірка творів українського мистецтва, переважно народного, набула великої популярності серед патріотично настроєної молоді, він використовував її у своїх освітніх бесідах з «паломниками», що стало причиною переслідувань та звинувачень у націоналізмі. Скульптурним творам Гончара притаманні сміливе моделювання форми, динамічної композиції; портрети — чітко окреслені характери. Творчу манеру Г. характеризує м'яке ліплення з тонким моделюванням, яке збагачує форму світлотінню, створює враження пульсування життя. Видано два випуски (30 сюжетів) листівок «Українські народні типажі в малюнках Івана Гончара» (К., 1990). На основі зібраних Г. матеріалів 1993 засн. [«Гончара Івана музей» Український центр народної](#)

[культури](#). Про Г. знято фільм «Соната про художника» (1966, «Укркінохроніка», реж. В. Шкурін). Роботи зберігаються у Нац. музеї Т. Шевченка, НХМ, Львів. галереї мистецтв, МТМК, Нац. музеї історії України, Дніпроп. ХМ, Сум. краєзнав. музеї, ДТГ (Москва). Від 1994 проводяться Гончарів. читання. Видано істор.-етногр. мист. альбом Г. «Україна й українці» (К., 2006), матеріали для якого він збирав від кін. 1950-х рр. До нього увійшли унікал. істор.-докум. фото кін. 19 — серед. 20 ст. з різних куточків України.

Основні твори

дрібна пластика — «Дід-пасічник» (1965), «Стареча дума» (1969), «Мати» (1971), «Парубок» (1972), «Бабуся з Полтавщини» (1976); пам'ятники — М. Горькому (1956, м. Ялта, АР Крим), К. Білокур (1967, с. Богданівка Яготин. р-ну Київ. обл.), Г. Сковороді (1968, м. Переяслав-Хмельницький Київ. обл.), Т. Шевченку (1963, м. Яготин Київ. обл.; 1964, с. Шешори Косів. р-ну Івано-Франк. обл.), І. Гонті (1971, с. Гонтівка Могилів-Поділ. р-ну Вінн. обл.), І. Франку (1970, с. Копичинці Гусятин. р-ну Терноп. обл.), С. Васильченку (1975, м. Ічня Черніг. обл.); композиції — «Рідний край», «Т. Шевченко-художник» (обидві — 1961), «Спогади» (1962), «Т. Шевченко з сестрою» (1963), «І. Гонта перед стратою» (1965), «Вишивальниця» (1968), «Хлібороб» (1972); портрети — А. Малишка (1949), Т. Шевченка (1950), П. Майбороди (1957), М. Старицького (1965), П. Гончара, К. Стеценка (обидва — 1966), І. Франка (1967), автопортрет (1968), Н. Матвієнко (1969), Є. Адамцевича (1971), К. Корольова (1977), Б. Хмельницького (1983), Леся Курбаса (1987); живопис — «Мукачівський монастир», «Жито квітує», «Весна над Сулою», «Замок у Летичеві» (усі — 1958), «Гаївки біли церкви» (1970-і рр.), «Веснянки» (1973), «Весілля на Черкащині» (1974), «Дума про Тараса» (1978); графіка — серії «Дорогами війни», «Солдати мого взводу» (1942–45); темат. альбоми — «Українські типи і народне вбрання», «Історичні краєвиди та архітектурні пам'ятки України», «Українське вишиття і ткацтво» (1960–80).

Рекомендована література

1. Гончар Іван: Альбом. К., 1971;
2. Гончар Іван. Скульптура. Графіка. Живопис: Каталог. К., 1987;
3. Поклад Н. Іван Гончар: «Я ніколи не думав про славу...» // Київ. 1988. № 5;
4. Качкан В. Ключі до скарбів // Жовтень. 1989. № 1;
5. Перша персональна (Рядки з книги вражень) // Наука і

- культура України. К., 1989. Вип. 23;
6. Коцюк В. Дорога пам'яті. К., 2000;
7. Гудак В. Історія і сучасність у народній тематичній пластиці малих форм (На прикладі творчості майстра нар. мистецтва І. Гончара) // Укр. керамологія: Нац. наук. щоріч. Опішня, 2002. Кн. 2;
8. Онищенко В. Україна пам'ятає свого сина // ОМ. 2003. № 3;
9. Бенфугаль Т., Дубиківська Л. Мужній лицар України (До 90-річчя від дня народж. І. М. Гончара) // Мист. обрії: Альм. К., 2003;
10. Онищенко В. Спогади про Івана Гончара // Визв. шлях. 2006. Кн. 1;
11. Іван Гончар (Спогади про І. М. Гончара): Книга-альбом. К., 2007.

Н. М. Павленко

Фотоілюстрації

Бібліографічний опис:

Гончар Іван Макарович / Н. М. Павленко // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. — К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2006. — Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-30815>

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).